UPPSALA
UNIVERSITET

Social inklusion, funktionsnedsättning och rasifiering

Hassan Sharif

https://www.katalog.uu.se/empinfo/?id=N8-871

1. Min utgångspunkt

- Social inkludering inte är någonting som automatiskt följer av att en person får tillgång till en verksamhet. En person kan vara inskriven, kallad och närvarande, men ändå inte vara fullt delaktig.
- Frågan är alltså inte bara: *Har personen fått tillgång till en insats?*
- Frågan är också: *Har personen fått reella möjligheter att förstå, påverka och använda insatsen?*

UPPSALA
UNIVERSITET

2. Varför tala om detta på CPUP-dagarna?

- Cerebral pares påverkar inte alla liv på samma sätt.
- Hälsa och delaktighet formas i ett socialt sammanhang.
- Samma organisation kan vara tillgänglig för vissa och otillgänglig för andra.
- Professionellt bemötande kan minska eller förstärka ojämlikhet.

UPPSALA UNIVERSITET

3.1. Återkommande teman i forskningen

Inkludering som tillgång till rättigheter

Formellt universella system kan ge ojämlika resultat eftersom tillgången förutsätter språk, administrativ kunskap, digital kompetens och etablerade kontakter med myndigheter.

Inkludering som erkännande och röst

Flera studier visar att professionella och anhöriga kan definiera behov på andra sätt än unga med funktionsnedsättning själva.

UPPSALA
UNIVERSITET

Inkludering som materiella livsvillkor

Arbete, ekonomi, bostad, vård och social trygghet är centrala förutsättningar för deltagande.

Färgblindhet

Kategorier som invandrarbakgrund, utrikes född, kultur eller språk, medan rasism och rasifiering inte alltid analyseras explicit.

Intersektionell kritisk analys viktig

Hur förklara skillnader i välfärdstillgång?

4. Tre centrala begrepp

- **Social inklusion**

  Att kunna delta, påverka och bli erkänd.

- **Vardagsrasism**

Återkommande och normaliserade praktiker genom vilka rasifierade föreställningar, hierarkier och ojämlikheter reproduceras i vardagliga sociala och institutionella sammanhang.

- **Rasifiering**

  Processer där människor tillskrivs egenskaper och positioner utifrån föreställningar om exempelvis utseende, ursprung, språk, kultur eller religion.

UPPSALA UNIVERSITET

5. Från integration till social inklusion

- **Integration:**

  Hur ska individen passa in i den befintliga verksamheten?

- **Inklusion:**

  Hur behöver verksamheten förändras för att människor ska kunna delta på jämlika villkor?

6. Intersektionalitet: inte en samling identiteter

Funktionsnedsättning + rasifiering ≠ två separata faktorer

- **Intersektionalitet undersöker:**

- hur maktordningar samverkar
- hur organisationer bemöter olika positioner
- hur unika former av utsatthet uppstår
- vilka personer som riskerar att lämnas utanför

UPPSALA UNIVERSITET

7. Tre nivåer av social inklusion

- **Tillträde**

  Kan personen komma in i verksamheten?

- **Delaktighet**

  Kan personen förstå, kommunicera och påverka?

- **Erkännande**

  Betraktas personens erfarenheter som trovärdiga och betydelsefulla?

UPPSALA
UNIVERSITET

8. Exkludering

- Otillgänglig information
- Begränsad eller olämplig tolkanvändning
- Komplex ansvarsfördelning
- Digitala och administrativa krav
- Ekonomiska och geografiska villkor
- Låga förväntningar
- Stereotypa föreställningar om familjer

UPPSALA UNIVERSITET

9. Rasifiering i professionella bedömningar

När sociala och organisatoriska problem förklaras som:

- ”kultur”
- ”bristande motivation”
- ”svårt samarbete”
- ”orimliga förväntningar”
- ”familjen förstår inte”
- ”de tackar nej till hjälp”

Varje missförstånd är inte rasism, upprepade mönster av kategorisering kan skapa systematiskt olika villkor för olika individer och grupper.

UPPSALA UNIVERSITET

10. Funktionsnormer och rasifiering kan förstärka varandra

- **Funktionsnormer**
- Antaganden om självständighet
- Förväntningar på snabb kommunikation
- Begränsade föreställningar om kompetens

- **Rasifiering**
- Antaganden om kultur
- Misstro mot erfarenheter och symtom
- Generaliseringar om familjer

UPPSALA
UNIVERSITET

11. Barn och ungas röster och kommunikativa rättigheter

- Vem får tala?
- Vem blir förstådd?
- Vem betraktas som trovärdig?
- Vem fattar beslutet?

UPPSALA UNIVERSITET

12. Referenser

Annamma, S. A., Connor, D. J., & Ferri, B. A. (2013). Dis/ability critical race studies (DisCrit): Theorizing at the intersections of race and dis/ability. Race Ethnicity and Education, 16(1), 1–31. https://doi.org/10.1080/13613324.2012.730511

Bicknell-Hersco, P. (2026). Experiences and academic success of Black students with disabilities in higher education. Social Sciences, 15(2), Article 103. https://doi.org/10.3390/socsci15020103

Björquist, E., Almasri, N. A., Hallström, I., & Nordmark, E. (2018). Transitioning to adulthood in Sweden: Comparing the priorities of immigrant youths with disabilities and caregivers, from Middle-Eastern countries. Research in Health Science, 3(1), 7–14. https://doi.org/10.22158/rhs.v3n1p7 [portal.res...arch.lu.se], [researchgate.net]

Brekke, I., Evensen, M., & Hart, R. K. (2020). Uptake of attendance benefit for children with a disability in Norway: Impact of socioeconomic status and immigrant background. Scandinavian Journal of Disability Research, 22(1), 127–136. https://doi.org/10.16993/sjdr.669 [sjdr.se], [doaj.org]

UPPSALA UNIVERSITET

Egilson, S. Þ., Ottósdóttir, G., & Skaptadóttir, U. D. (2020). The intersection of childhood disability and migration in family lives. Scandinavian Journal of Disability Research, 22(1), 25–34. https://doi.org/10.16993/sjdr.689

Erevelles, N. (2011). Disability and difference in global contexts: Enabling a transformative body politic. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137001184

Essed, P. (1991). Understanding everyday racism: An interdisciplinary theory. SAGE Publications, Inc..

Erevelles, N., & Minear, A. (2010). Unspeakable offenses: Untangling race and disability in discourses of intersectionality. Journal of Literary & Cultural Disability Studies, 4(2), 127–145. https://doi.org/10.3828/jlcds.2010.11

Friedman, C. (2023). Ableism, racism, and the quality of life of Black, Indigenous, people of colour with intellectual and developmental disabilities. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 36(3), 604–614. https://doi.org/10.1111/jar.13084

Fylling, I., & Melbøe, L. (2019). Culturalisation, homogenisation, assimilation? Intersectional perspectives on the life experiences of Sami people with disabilities. Scandinavian Journal of Disability Research, 21(1), 89–99. https://doi.org/10.16993/sjdr.575

UPPSALA
UNIVERSITET

Goldschmidt, T. (2017). Immigration, social cohesion, and the welfare state: Studies on ethnic diversity in Germany and Sweden [Doctoral dissertation, Stockholm University]. DiVA. https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-141582

Hervik, P. (Ed.). (2018). Racialization, racism, and anti-racism in the Nordic countries. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74630-2

Lindsay, S., Cao, P., Thomson, N., Stinson, J., & Smile, S. (2025). Experiences of ableism and racism among racially minoritized youth and young adults with disabilities. Disabilities, 5(4), Article 109. https://doi.org/10.3390/disabilities5040109

Lindsay, S., Phonepraseuth, J., Slothouber, V., Lo, J., Stinson, J. N., & Smile, S. (2025). Perspectives of racially minoritized youth with disabilities on addressing ableism and other forms of discrimination. PLOS ONE, 20(12), Article e0338179. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0338179

Mulinari, D., & Neergaard, A. (2025). The impossibility of social inclusion: The ethno-racist welfare discourse in Sweden. In F. Perocco (Ed.), Welfare racism: The discursive dimension (pp. 131–155). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003606437-5

Wickenden, M. (2023). Disability and other identities? How do they intersect? Frontiers in Rehabilitation Sciences, 4, Article 1200386. https://doi.org/10.3389/fresc.2023.1200386

https://sweden.se/life/equality/disability-policy

https://www.mfd.se/contentassets/ce5c28c151bd440f954cef9f8037f2a6/2023-20-disability-policy-in-sweden-an-overview.pdf

Diskrimineringsombudsmannen. (2024). Förekomst av diskriminering 2024: Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen (Rapport 2024:2). https://www.do.se/download/18.41f45cb619387118a18399/1736517888590/rapport-The%20state%20of%20discrimination%202024%20-%20A%20summary.pdf

Heydari, S. (2025). Challenges and family support in accessing LSS: The case of Afghan disabled migrants in Stockholm, Sweden [Master's thesis, University of Padua]. Padua Thesis and Dissertation Archive. https://hdl.handle.net/20.500.12608/88253

Myndigheten för delaktighet. (2023). Information for people with disabilities who have recently arrived in Sweden (Publikation 2023:6). https://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/information-for-people-with-a-disability-who-have-recently-arrived-in-sweden-english.pdf

Siilsalu, M., & Klasén McGrath, M. (2023). Implementation of the state party obligations under ICERD for migrants with disabilities in Sweden. Independent Living Institute & Funktionsrätt Sverige. https://www.independentliving.org/docs10/ICERD-Sweden-migrants-with-disability.html

UPPSALA UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Tack för att ni lyssnade!